

Lühiülevaade määruse (EL) nr 1169/2011 põhilistest uutest nõuetest

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1169/2011 kohaselt tuleb alates 13. detsembrist 2014 pakenditel esitada senisest täpsemat teavet, et võimaldada tarbijatel teha teadlikumaid valikuid, lisaks reguleeritakse käitleja vastutust.

Järgneva anname lühiülevaate ülevaate määruse põhilistest uutest nõuetest.

Kohustusliku teabe esitusviis

Minimaalseks kirjasuuruseks kehtestatakse artikli 13 kohaselt 1,2 mm, see on väikse tähe kõrgus ehk x-kõrgus vastavalt lisale IV. Pakenditel, mille suurima külje pindala on alla 80 cm², on tähemärgi suurus vähemalt 0,9 mm.

Kohustuslik teave esitatakse silmatorkavasse kohta hästi nähtavalt ja selgesti loetavalt, tekst peab olema tausta suhtes kontrastne. Nimetatud nõuded tulenevad artiklist 13 ja artiklis 2 esitatud loetavuse mõistest.

Allergiat põhjustada võivaid koostisosi peab vastavalt artiklile 21 rõhutama koostisosade loetelus kirjastiili, kirjasuuruse või taustavärvi abil. Pakendamata toitude puhul, sh toitlustuses pakutav toit, esitatakse allergiat põhjustada võivad koostisosad müügikohas (müügipakendisse pakendamata toidu toidualase teabe esitamise nõuded on Põllumajandusministri 11.03.2015 määruses nr 24).

Päritoluriik või lähtekoht

Määruse artikli 26 alusel kehtestati rakendusmäärus nr 1337/2013 seoses päritoluriigi esitamisega sea-, lamba-, kitse- ja kodulinnuliha puhul. Lisaks kehtestati EL rakendusmäärus 2018/775 toidule, mille päritoluriik või lähtekoht on märgistusel esitatud, kuid see erineb toidu põhilis(t)e koostisosa(de) päritolust.

Euroopa Komisjoni peab hindama koostisosana kasutatava liha päritoluriigi või lähtekoha esitamise vajadust.

Lisaks peab Euroopa Komisjon hindama, kas kehtestada päritoluriigi või lähtekoha kohustus ka teist liiki lihadele kui veise-, sea-, lamba-, kitse- ja kodulinnuliha (nt uluki- ja küülikuliha), piimale, piimatoodete koostisosana kasutatavale piimale, töötlemata toidule, ühest koostisosast toodetele ning koostisosadele, mis moodustavad toidus üle 50%.

Alkohoolsed joogid

Määruse kohaselt ei ole koostisosade loetelu ja toitumisalane teave kohustuslik alkohoolsete jookide (üle 1,2% vol jookide) puhul, erand on kirjas artikli 16 lõikes 4.

Euroopa Komisjon võib esitada eelnõu ettepaneku alkohoolsete jookide koostise ja toitumisalase teabe esitamise kohta ning vajadusel defineerib lahjad alkohoolsed segujoogid.

Kui alkohoolsetel jookidel soovitakse vabatahtlikult esitada toitumisalast teavet, võib see artikli 30 punkti 4 kohaselt koosneda üksnes energiasaldusest.

Toitumisalane teave

Märgistusel peab artikli 30 kohaselt andma toitumisalase teabe ehk teabe toidu energiasalduse ning rasvade, küllastunud rasvhapete, süsivesikute, suhkrute, valkude ja soola koguse kohta. Järgida tuleb ka toitainete esitamise etteantud järjestust ja määruses toodud ühikuid. Kohustuslik toitumisalane teave esitatakse 100 g või 100 ml kohta ja teabe andmine portsjoni kohta jääb vabatahtlikuks lisateabeks. Teave antakse ühes kohas tabelina, numbrid üksteise all, kui ruumi ei ole, siis võib toitumisalase teabe esitada ka üksteise järel.

Lisaks 100 g või 100 ml kohustuslikule teabele võib vastavalt artikli 32 punktile 4 esitada energiasalduse ja makrotoitainete sisalduse %-na määruse lisa XIII osas B toodud võrdluskogusest 100g/100 ml või portsjoni kohta, kui portsjoni suurus ja nende arv on märgistusel esitatud. Portsjoni kohta väljendamine võimalus on toodud artikli 33 punktis 1.

Toitumisalasesse teabesse võib vabatahtlikult lisada vaid artikli 30 lõike 2 nimetatud toitaineid: mono- ja polüküllastumata rasvhappeid, polüoole, tärklisi, kiudained ning määruse lisa XIII osa A punktis 1 loetletud mineraaltoitaineid ja vitamiine, sellest loetelust puuduvad transrasvhapped ja naatrium. Mineraaltoitainete ja vitamiinide koguseid võib esitada vaid juhul, kui neid esineb toidus märkimisväärses koguses s.t vähemalt 15 % võrdluskogusest, jookide puhul vähemalt 7,5 % võrdluskogusest, ühe portsjonina pakendatud toidu puhul vähemalt 15 % võrdluskogusest portsjoni kohta.

Märgistusel võib artikli 33 punkti 2 kohaselt korrata 100 g, 100 ml või portsjoni, tarbimisühiku kohta energiasaldust või energiasaldust koos rasva, küllastunud rasvhapete, suhkru ja soola kogusega, kuid selliselt korratav toitumisalane teave tuleb esitada märgistuse põhivaateväljal. Põhivaateväli on defineeritud artikli 2 lõike (2) punktis I. Kui korratav teave on esitatud vaid portsjoni või tarbimisühiku kohta, siis peab lisama energiasalduse alati ka 100 g või 100 ml kohta ning märgistusel peab esitama portsjoni või tarbimisühiku suuruse ja nende arvu pakendis.

Toidu nimetusega kaasnev lisateave

Külmutatud toote müümisel sulatatuna peab vastavalt määruse lisa VI osa A punktile 2 märgistusel toidu nimetuses olema kirjas "sulatatud". Erandiks on toidud, kus külmutamine on tootmisprotsessis tehnoloogiliselt vajalik etapp. Samuti on erandiks toit, mille puhul sulatamine ei avalda negatiivset mõju toidu ohutusele või kvaliteedile, nt või. Kui hilisem sulatamine mõjutab

toote edasisi kasutusvõimalusi või see mõjutab tarbija valikut, siis peab tarbijatele sulatamise kohta teavet andma, nt pagaritoodete, liha- ja kalatoodete puhul.

Esitatakse lisanõudeid toidu märgistuse eksitamise vältimiseks. Lubatud ei ole anda välimuses, kirjelduses või piltkujutisega mõista teatava toidu või koostisosa olemasolust, kui tegemist on toiduga, milles loomulikult sisalduv või tavaliselt kasutatav koostisosa on asendatud sellest erineva koostisosaga. Kui loomulikult sisalduv või tavaliselt kasutatav koostisosa on asendatud sellest erineva koostisosaga peab vastavalt määruse lisa VI osa A punktile 4 märgistusel toote nimetuse vahetus läheduses olema selge märge selle koostisosa kohta, mida on osaliselt või täielikult asendamiseks kasutatud, kasutades tähemärgi suurust, mis on 75 % toote nimetuse kõrgusest, kuid mitte alla 1,2 mm. Näiteks välimusest juustuga sarnaneva toote nimetusena oleks sobiv kasutada nimetust „Analoogtoode“, kusjuures selle järel esitatakse selgitus „piimarasv osaliselt/täielikult asendatud taimse rasvaga“.

Lihatoodete, lihavalmististe ja kalatoodete puhul, mis sisaldavad erinevat loomset päritolu lisatud valke kui selliseid (sh hüdrolüüsitud valgud), esitatakse toidu nimetuses ka viide kõnealuste valkude sisaldusele ja nende päritolule (st loomaliigile) vastavalt lisa VI osa A punkti 5 nõudele.

Lõigu, portsjoni või praetükina müüdava lihatoote ja lihavalmistise (sh kalatooted ja -valmistised) puhul peab toidu nimetuses esitama vee sisalduse, kui lisatud vesi moodustab rohkem kui 5 % lõpptoote kaalust vastavalt lisa VI osa A punkti 6 nõudele.

Jookide (v.a kohv, tee ja neil põhinevad joogid, mille nimetus sisaldab „kohv“ või „tee“), mis sisaldavad üle 150 mg/l kofeiini, märgistusel peab vastavalt lisa III punktile 4 esitama nimetusega ühes vaateväljas hoiatuse „Kõrge kofeiinisaldus. Ei ole soovitatav lastele, rasedatele ega rinnaga toitvatele naistele“, millele järgneb teave kofeiinisalduse kohta.

Veel uusi sätteid

Külmutatud liha, lihavalmististe ja töötlemata kalatoodete puhul peab esitama külmutamise kuupäeva vastavalt lisa X punktile 3.

Koostisosade loetelus peab rühmanimetuse „taimseid õli“ järel esitama kõik õliliigid, sellele võib järgneda fraas „muutuv suhtes“ vastavalt lisa VII osale A.

Kui toit on glaseeritud, siis peab lisa IX kohaselt toidu netokogus olema esitatud glaseeraineta.

Kui vorstitoote kest ei ole söödav, tuleb see märgistusel ära märkida, nõue tuleneb lisa VI osast C.

Üldnimetust „maitseained“ ei saa ilma täpsema teabeta kasutada. Määruse lisa VII osa B punktide 7-8 kohaselt peab vürtside, mis ei ületa 2% toidu kaalust, puhul kasutama üldnimetust „vürts(id)“ või „vürtside segu“ ning maitsetaimede, mis ei ületa 2% toidu kaalust, puhul kasutama üldnimetust „maitsetaim(ed)“ või „maitsetaimede segu“.

Kataloogist, internetist või muude sidevahendite kaudu müüdava toidu puhul peab tarbija saama artikli 14 kohaselt enne ostu sooritamist kogu märgistusel nõutud teabe v.a minimaalse säilimisaja tähtpäev, mis peab olema kättesaadav hiljemalt toidu kättetoimetamise ajal.

Vastutus

Artikli 8 kohaselt vastutab toidualase teabe esitamise eest käitleja, kelle nime või ärinime all toitu turustatakse või kui nimetatud käitleja ei ole asutatud ELis, siis EL turule importija. Kui toode on valmistatud jaemüüja tellimusel ja seda müüakse jaemüüja kaubamärgiga, siis vastutab jaemüüja märgistuse eest ja märgistusel peab esitama tema andmed. Lisaks võib esitada pakendil vabatahtlikult valmistaja andmed.

Teabe eest vastutav käitleja (üldjuhul toidu valmistaja või EL turule importija) tagab teabe olemasolu ja vastavuse õigusaktidele.

Käitleja, kes teavet ei mõjuta (nt jae- ja hulgimüügiettevõtte) ei tohi edasi käidelda toitu, mille kohta ta olemasoleva teabe põhjal teab või eeldab, et see ei ole kooskõlas nõuetega. Oma tegevusala ulatuses peavad ka jae- ja hulgimüüjad kontrollima toidu märgistusi, kuid nende käitlejate puhul ei saa nõuda, et nad vastutaksid nt koostisosa koguse täpse sisalduse eest.

Käitleja ei tohi muuta märgistusel esitatud teavet, kui selline muudatus eksitaks tarbijat või tarbija võimalusi teha teadlikke valikuid. Käitleja võib vajadusel siiski täpsustada toote märgistust, kuid seejuures ta vastutab iga teabesse tehtud muudatuse eest.

Need määruse 1169/2011 nõuded muutusid kohustuslikuks alates 13. detsembrist 2014. a, toitumisalase teabe nõuded alates 13. detsembrist 2016. a.